

PARTER

Kärande

Anne-Marie Kagarp, [REDACTED]

Ombud: Helena Myrin och Emilia Palm
Centrum för rättvisa
Box 2215
103 15 Stockholm

Svarande

Staten genom Justitiekanslern
Box 2308
103 17 Stockholm

Ombud: [REDACTED]

c/o Justitiekanslern
Box 2308
103 17 Stockholm

DOMSLUT

1. Staten ska till Anne-Marie Kagarp betala 10 000 kr med ränta enligt 6 § räntelagen från den 8 april 2019 till dess betalning sker.
 2. Staten ska ersätta Anne-Marie Kagarp för hennes rättegångskostnad med 1 950 kr.
-

BAKGRUND

Anne-Marie Kagarp har haft en skuld hos Kronofogdemyndigheten och varit föremål för löneutmätning. I slutet av februari 2018 uppgick hennes skuld till 117 689 kr. Vid den tidpunkten hade hon en månadslön efter skatt om 20 242 kr.

Den 21 februari 2018 beslutade Kronofogdemyndigheten att utrymmet för löneutmätningen uppgick till 13 566 kr. Detta belopp skulle varje månad dras av från lönen för att betala skulden. Den del av månadslönen som Anne-Marie Kagarp skulle få behålla, förbehållsbeloppet, bestämdes till 6 676 kr. Beslutet om löneutmätningen skulle gälla tills vidare.

Den 26 mars 2018 kontaktade Anne-Marie Kagarp Kronofogdemyndigheten för att få veta hur stor hennes skuld var och hur hon skulle göra för att betala hela skulden. Kronofogdemyndigheten skickade ett utdrag som visade skulden. Anne-Marie Kagarp uppfattade att hon hade en återstående skuld om 100 000 kr.

Den 18 april 2018 betalade Anne-Marie Kagarp, med hjälp av sin sambo, 100 000 kr till Kronofogdemyndigheten. Inbetalningen bokfördes hos myndigheten den 19 och 20 april 2018. På grund av den löpande räntan hade skulden dock ökat något, varför inbetalningen inte kom att täcka hela skulden.

Den 24 april 2018 upptäckte Anne-Marie Kagarp, genom sin lönespecifikation för april, att hennes lön den månaden fortsatt skulle utmätas med 13 566 kr. Detta trots att den återstående skulden hos Kronofogdemyndigheten då endast uppgick till 5 241 kr. Hon kontaktade myndigheten per mejl samma dag och påpekade felet.

Den 25 april 2018 utmättes 13 566 kr av Anne-Marie Kagarps lön. Kronofogdemyndigheten besvarade Anne-Marie Kagarps mejl påföljande dag och informerade att det felaktigt utmätta beloppet om 8 325 kr skulle betalas tillbaka så snart som möjligt.

Den 27 april 2018 fattade Kronofogdemyndigheten ett s.k. begränsningsbeslut som innebar att löneutmätningen skulle upphöra först när ytterligare 5 359 kr hade kommit in. Eftersom skulden redan var fullbetald var detta beslut felaktigt. Utmätningen den 25 april 2018 registrerades inte förrän den 9 maj 2018 hos Kronofogdemyndigheten.

Den 11 maj 2018 upphävde myndigheten begränsningsbeslutet från den 27 april 2018. Anne-Marie Kagarps arbetsgivare underrättades dock inte om beslutet. Detta ledde till att det den 25 maj 2018 skedde ytterligare en felaktig löneutmätning om 5 359 kr av Anne-Marie Kagarps lön trots att skulden då redan var betald.

Anne-Marie Kagarp kontaktade vid flera tillfällen Kronofogdemyndigheten utan att få något klart besked om när den felaktigt utmätta lönen skulle återbetalas till henne.

Det överskjutande beloppet om 8 325 kr som felaktigt utmättes den 25 april 2018 återbetalades till Anne-Marie Kagarp den 22 maj 2018. Beloppet om 5 359 kr som felaktigt utmättes den 25 maj 2018 registrerades hos Kronofogdemyndigheten den 27 juni 2018 och återbetalades samma dag till Anne-Marie Kagarp.

YRKANDEN OCH INSTÄLLNING

Ann-Marie Kagarp

Anne-Marie Kagarp har yrkat att Staten genom Justitiekanslern (Staten) ska betala 15 000 kr till henne. På beloppet har ränta yrkats enligt 4 och 6 §§ räntelagen från dagen för delgivning av stämmingsansökan – den 8 april 2019 – till dess betalning sker.

Anne-Marie Kagarp har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader med 1 950 kr, varav 1 050 kr avser en timmes rättslig rådgivning och 900 kr avser ansökningsavgiften till tingsrätten.

Staten

Staten har medgett att betala 5 000 kr med begärd ränta på beloppet till Anne-Marie Kagarp. Staten har bestritt talan i övrigt.

Staten har inte godtagit något ytterligare belopp som skäligt i och för sig men däremot sättet att beräkna räkna. Staten har också godtagit Anne-Marie Kagarps yrkande om rättegångskostnader.

GRUNDER

Anne-Marie Kagarp

1) Anne-Marie Kagarp har begärt 10 000 kr som ersättning för ideell skada

- *i första hand* direkt med stöd av regeringsformen (RF) för att Staten under perioden den 25 april 2018 till och med den 26 juni 2018 överträtt hennes egendomsskydd enligt 2 kap. 15 § RF.

- *i andra hand* med stöd av 3 kap. 4 § skadeståndslagen för att Staten har överträtt hennes egendomsskydd enligt artikel 1 i det första tilläggsprotokollet till Europakonventionen (EKMR).

Den skadeståndsgrundande handlingen har bestått i att Kronofogdemyndigheten genom löneutmätning den 25 april 2018 och den 25 maj 2018 har utmätt 13 684 kr (8 325 kr + 5 359 kr) av Anne-Marie Kagarps lön, trots att hon vid dessa tillfällen inte hade någon skuld. Utmätningarna, som inte hade något stöd i lag, utgjorde därför ett ingrepp i hennes egendomsskydd.

2) Anne-Marie Kagarp har vidare begärt 5 000 kr

- för kränkning bestående i att Staten under samma period kränkt Anne-Marie Kagarps personliga integritet genom att behandla hennes personuppgifter i strid med tillämpliga bestämmelser i personuppgiftslagen (1998:204, PUL) och EU:s dataskyddsförordning (GDPR).

Den skadeståndsgrundande handlingen har bestått i att Kronofogdemyndigheten dröjt 14 respektive 33 dagar med att registrera uppgifter om Anne-Marie Kagarps inbetalningar den 25 april 2018 och 25 maj 2018 i utsöknings- och indrivningsdatabasen.

Staten har genom de skadeståndsgrundande handlingarna orsakat Anne-Marie Kagarps ideell skada som skäligen kan uppskattas till de begärda beloppen. Skadestånd är nödvändigt för att gottgöra överträdelsen av Anne-Marie Kagarps egendomsskydd och med hänsyn till reglerna om skydd för hennes personliga integritet.

Staten

1) Staten har bestritt att betala 10 000 kr som ersättning för ideell skada

- *i första hand* för att Kronofogdemyndighetens utmätning av Anne-Marie Kagarps lön den 25 april och den 25 maj 2018 *inte* har utgjort ett intrång i hennes egendomsskydd enligt 2 kap. 15 § RF. Under alla förhållanden saknas det rättsligt stöd för att skadestånd för ideell skada ska utgå direkt med stöd av RF.

- *i andra hand* för att det *inte* är nödvändigt enligt 3 kap. 4 § skadeståndslagen att gottgöra en överträdelse av egendomsskyddet som det kommer till uttryck i artikel 1 i första tilläggsprotokollet till EKMR. Staten har dock i denna del erkänt att Kronofogdemyndighetens utmätning av Anne-Marie Kagarps lön den 25 april och den 25 maj 2018 har utgjort ett intrång i hennes egendomsskydd enligt EKMR.

2) Staten har medgett att betala 5 000 kr till Anne-Marie Kagarp för kränkning av hennes personliga integritet genom att Kronofogdemyndighetens behandling av hennes personuppgifter har stått i strid med tillämpliga bestämmelser i PUL och GDPR.

UTVECKLING AV TALAN

Anne-Marie Kagarp

Anne-Marie Kagarp har sakframställningsvis gått igenom de ostridiga omständigheter som redovisats under rubriken Bakgrund ovan samt i huvudsak anfört följande.

Kronofogdemyndigheten har med anledning av Anne-Marie Kagarps löneutmätning begått två fel. Det *första felet* har bestått i att Kronofogdemyndigheten har behandlat Anne-Marie Kagarps personuppgifter i strid med PUL (första felaktiga utmätningen) respektive GDPR (andra felaktiga utmätningen), vilket medförde att hon hade en felaktigt registrerad skuld. Det *andra felet* har bestått i att Kronofogdemyndigheten vid två tillfällen utmätte Anne-Marie Kagarps lön trots att det inte fanns någon skuld. Detta innebar överträdelser av hennes rätt till egendomsskydd enligt 2 kap. 15 § RF och artikel 1 i det första tilläggsprotokollet till EKMR.

Kronofogdemyndighetens beslut att Anne-Marie Kagarp skulle leva på förbehållsbeloppet om 6 676 kr innebar att hon fick svårt att få vardagsekonomin att gå ihop, särskilt med tanke på att hon var gravid och snart skulle försörja ett barn. Hon var därför tvungen att låna pengar för att ha råd att köpa mat och betala räkningar. Anne-Marie Kagarp upplevde det vidare som skamfyllt att vara föremål för löneutmätning och ville därför betala av sin skuld så fort som möjligt.

Den felaktiga utmätningen den 25 april 2018 innebar att hon tvingades att fortsätta leva på existensminimum trots att skulden i dess helhet var betald. De felaktiga utmätningarna, de många kontakterna med Kronofogdemyndigheten och myndighetens oklara

besked skapade oro och osäkerhet hos Anne-Marie Kagarp beträffande sin ekonomiska situation.

Den 14 maj 2018 anmälde Anne-Marie Kagarp Kronofogdemyndigheten till Justitieombudsmannen (JO) som i ett beslut den 24 januari 2019 kritiserade Kronofogdemyndigheten för brister i handläggningen av hennes utmätningsärende (dnr 3388-2018).

Den 25 maj 2018 skedde den andra felaktiga utmätningen av Anne-Marie Kagarps lön. Samma dag kontaktade Anne-Marie Kagarp Kronofogdemyndigheten och påpekade felet. Hon fick till svar att myndigheten inte kunde svara på när återbetalning kunde ske. Anne-Marie Kagarp upplevde situationen som jobbig eftersom hon inte visste när de felaktiga löneutmätningarna skulle sluta och när hon skulle få tillbaka sina pengar.

Anne-Marie Kagarps fall är inte en isolerad händelse utan en konsekvens av systematiska brister som har präglat Kronofogdemyndighetens medelshantering under ca sju års tid. Detta har föranlett återkommande kritik från såväl JO som Justitiekanslern (JK). Ungefär sex månader före Kronofogdemyndighetens första gången felaktigt utmätte Anne-Marie Kagarps lön hade JO fattat ett gemensamt beslut i 42 ärenden. JO anförde att bl.a. Kronofogdemyndigheten förtjänade allvarlig kritik för att myndigheten hade misslyckats att uppfylla instruktionens krav på att hanteringen av utmätningar skulle göras på ett rättssäkert, kostnadseffektivt och enkelt sätt samt att orsaken till misslyckandet berodde på flera års återkommande, allvarliga fel och brister i myndighetens medelshantering (JO:s beslut den 15 november 2017, dnr 7750–2016 m.fl.).

Staten

Staten har bekräftat att det skett felaktiga utmätningar vid två tillfällen och att återbetalning skett ca en månad efter respektive utmätning i enlighet med det som redovisats ovan. Därutöver har Staten sakframställningsvis anført i huvudsak följande.

Kronofogdemyndighetens medelshantering är en mycket viktig del av myndighetens verksamhet. Sena registreringar av inbetalningar innebär ofta att den enskilde står registrerad med en för hög skuld eller att skulden står kvar trots att den är fullbetald. Detta kan t.ex. påverka den enskildes kreditvärdighet men också till att utmätningar sker med för höga belopp eller att utmätning sker trots att skulden är redan betald, som i Anne-Marie Kagarps fall.

Vid de i målet aktuella tidpunkterna hade det under flera år förekommit problem med medelshanteringen som delvis handlade om att datasystemet var kraftigt föråldrat men även på grund av resursbrist. Problemen eskalerade år 2016. En av huvudorsakerna till problemen berodde på en övergång till ett modernt bokföringssystem. Bristerna har inte varit acceptabla. Det ankommer på Kronofogdemyndigheten att organisera verksamheten på så sätt att registreringen av influtna medel kan ske utan större dröjsmål. Om registreringen drar ut på tiden måste Kronofogdemyndigheten ha rutiner för att hantera detta.

Det är riktigt att JK och JO vid flera tillfällen har kritiserat Kronofogdemyndigheten för bristerna vid medelshanteringen. JK fick under en tidsperiod in ett stort antal krav på skadestånd med anledning av bristerna som hanterades inom statens frivilliga skadereglering. Vid oacceptabelt långa dröjsmål av registrering av inbetalningar har JK konstaterat att det har varit fråga om fel och försummelse enligt 3 kap. 2 § skadeståndslagen (sakskada, personskada och ren förmögenhetsskada).

I de flesta fall har dock skadeståndsanspråken, som i Anne-Marie Kagarps fall, endast gällt ideell skada, vilket 3 kap. 2 § skadeståndslagen inte reglerar. JK har i många av dessa fall beviljat skadestånd med stöd av PUL och numera GDPR. Om den sena registreringen dessutom medfört felaktiga utmättningsbeslut har JK beslutat om att bevilja skadestånd med ett högre belopp än annars, 5 000 kr. Samma bedömning har gjorts i Anne-Marie Kagarps fall varför Staten medgett att betala 5 000 kr till henne.

När det har skett en felaktig utmätning har JK många gånger konstaterat att det har förekommit en överträdelse av artikel 1 i det första tilläggsprotokollet till EKMR. Av Europadomstolens praxis framgår att en överträdelse av EKMR inte innebär en automatisk rätt till skadestånd. Det kan vara tillräckligt att kränkningen undanröjs eller gottgörs på annat sätt.

Högsta domstolen har uttalat att en konventionsöverträdelse i första hand ska gottgöras genom avhjälpande. Enligt Högsta domstolen är det kränkningens allvar som är avgörande om det dessutom finns en rätt till ideellt skadestånd. Med ledning av denna praxis har JK i det stora flertalet fall konstaterat att en överträdelse av egendoms-skyddet får anses gottgjord genom att ett avhjälpande har skett, exempelvis genom återbetalning och att staten uttryckligen erkänner den överträdelse som förekommit. Om skadestånd har utgått på annan grund, exempelvis med stöd av PUL, är detta något som beaktas vid bedömningen om det finns anledning att utge ytterligare skadestånd på grund av konventionsöverträdelse.

I ett par fall har JK bedömt att överträdelsen har fått så allvarliga konsekvenser att ett avhjälpande och erkännande inte har varit tillräckligt varför skadestånd med stöd av EKMR har varit nödvändigt att utge. Dessa fall skiljer sig dock från det nu aktuella fallet.

Staten har visserligen erkänt att det har förekommit en överträdelse av Anne-Marie Kagarps egendomsskydd enligt EKMR. Skadestånd enligt 3 kap. 4 § skadeståndslagen ska dock endast utges i den utsträckning det är *nödvändigt* för att gottgöra överträdel-sen. En överträdelse ska i första hand gottgöras genom avhjälpande, inte skadestånd. I Anne-Marie Kagarps fall har återbetalning skett av hela det felaktigt utmätta beloppet. Vid en jämförelse med liknande fall har återbetalning skett förhållandevis nära inpå utmätningarna, även om det har tagit för lång tid.

Överträdelsen av EKMR får anses gottgjord genom återbetalningen, erkännandet av överträdelsen och med beaktande av det medgivna skadeståndet om 5 000 kr. Det är därför inte nödvändigt att utge ytterligare skadestånd.

Regeringsformen är inte tillämplig i målet och den innehåller inte heller några skadeståndsbestämmelser. Enligt gällande rätt är det därför inte möjligt att grunda ett skadeståndskrav direkt på RF. Utgångspunkten är att det krävs särskilt lagstöd för att skadestånd för ideell skada ska utgå. Högsta domstolen har i ett fall, vid avregistrering av medborgarskap, bedömt att skadestånd ska utgå med direkt stöd av RF. Det är en mycket speciell situation och Högsta domstolen har inte skapat någon generell rätt till skadestånd direkt grundat på RF.

BEVISNING

Anne-Marie Kagarp har åberopat förhör under sanningsförsäkran med sig själv. Hon har bl.a. berättat att skulden uppkom på grund av att en tidigare pojkvän tog krediter i hennes namn och att hennes ekonomiska situation under den aktuella tiden var mycket ansträngd. Det som var allvarligast var att myndigheten fortsatte att utmäta hennes lön trots att hon hade betalt hela skulden och att sedan behöva ”jaga sina egna pengar”.

DOMSKÄL

Är Staten ersättningsskyldig för skada på grund av felaktig behandling av personuppgifter med stöd av PUL/GDPR – 5 000 kr?

Staten har medgett Anne-Marie Kagarps talan om skadestånd om 5 000 kr för kränkning av hennes personliga integritet då hennes personuppgifter har behandlats i strid med tillämpliga bestämmelser i PUL (första felaktiga utmätningen) respektive GDPR (andra felaktiga utmätningen). Eftersom talan har medgetts ska den bifallas.

**Är Staten ersättningsskyldig för ideell skada vid felaktig utmätning med stöd av
regeringsformen – 10 000 kr (förstahandsgrunden)?**

Parternas positioner

Anne-Marie Kagarp har begärt skadestånd för ideell skada om 10 000 kr. Som grund för talan har hon i första hand gjort gällande att ersättning ska utgå med stöd av 2 kap. 15 § RF för överträdelse av hennes egendomsskydd.

Staten har inte godtagit att någon sådan överträdelse har skett. Enligt Staten är RF inte heller tillämplig eftersom det enligt gällande rätt i princip inte är möjligt att grunda ett skadeståndskrav direkt på RF.

Den rättsliga regleringen

I 2 kap. RF regleras medborgarnas skydd för de grundläggande fri- och rättigheterna i förhållande till det allmänna. I 2 kap. 15 § första stycket RF föreskrivs följande.

Vars och ens egendom är tryggad genom att ingen kan tvingas avstå sin egendom till det allmänna eller till någon enskild genom expropriation eller något annat sådant förfogande eller tåla att det allmänna inskränker användningen av mark eller byggnad utom när det krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen.

Den som genom expropriation eller något annat sådant förfogande tvingas avstå sin egendom ska vara tillförsäkrad full ersättning för förlusten. Ersättning ska också vara tillförsäkrad den för vilken det allmänna inskränker användningen av mark eller byggnad på sådant sätt att pågående markanvändning inom berörd del av fastigheten avsevärt försvåras eller att skada uppkommer som är betydande i förhållande till värdet på denna del av fastigheten. Ersättningen ska bestämmas enligt grunder som anges i lag.

Vid inskränkningar i användningen av mark eller byggnad som sker av hälsoskydds-, miljöskydds- eller säkerhetsskäl gäller dock vad som följer av lag i fråga om rätt till ersättning.

Alla ska ha tillgång till naturen enligt allemansrätten oberoende av vad som föreskrivits ovan.

Bestämmelsen garanterar alltså en rätt att ha sin egendom tryggad mot vissa ingrepp och anger även en allmän ram för tillåtna sådana ingrepp.

Det saknas bestämmelser som ger en enskild rätt till ersättning för ideell skada vid överträdelse av 2 kap. 15 § RF. Utgångspunkten i svensk rätt anses vara att det krävs särskilt lagstöd för att en rätt till ersättning för ideell skada ska anses föreligga (se bl.a. uttalanden i NJA 2014 s. 323, p 9). I det nyss nämnda rättsfallet frångick dock Högsta domstolen denna princip och ansåg att staten var ersättningskyldig för ideell skada utan särskilt lagstöd vid avregistrering av svenskt medborgarskap som innebar en överträdelse av 2 kap. 7 § RF (jfr även NJA 2018 s. 103).

Högsta domstolen har vidare i ett par avgöranden gjort bedömningen att det i vissa fall kan vara möjligt att få en annan typ av ersättning än för ideell skada genom tillämpning av bestämmelser i 2 kap. RF (se NJA 2014 s. 332 om ersättning för rådhetsinskränkning och NJA 2015 s. 374 om ersättning av rättegångskostnader i ett överklagat utmättningsmål).

Regeringen tillsatte den 30 augusti 2018 en parlamentarisk utredning för att utreda frågor om rätten till ersättning från det allmänna för skador som orsakats vid överträdelser av grundläggande fri- och rättigheter enligt RF och bl.a. överväga om saken bör regleras i lag (kommittédirektiv 2018:92). Uppdraget ska redovisas senast den 31 juli 2020.

Tingsrättens bedömning

I svensk rätt är huvudregeln alltså att det i princip krävs uttryckligt stöd i lag för att ideell skada ska ersättas. Någon sådan bestämmelse för en överträdelse av 2 kap. 15 § RF finns inte. Som framgått har Högsta domstolen dock vid något tillfälle bedömt att Staten kan vara ersättningskyldig för en ideell skada beträffande en överträdelse av RF. I det rättsfallet hade en person blivit avregistrerad sitt svenska medborgarskap. Enligt tingsrätten kan en sådan fråga inte jämföras med en felaktig utmätning av ett mindre belopp som det nu är frågan om i detta mål.

Det saknas därmed, enligt tingsrätten, rättsligt stöd för att döma ut ett ideellt skadestånd på sätt som Anne-Marie Kagarp i denna del gör gällande. Mot denna bakgrund finns inte anledning för tingsrätten att pröva om någon överträdelse av bestämmelsen 2 kap. 15 § RF har skett. Anne-Marie Kagarps begäran om skadestånd med stöd av RF ska alltså avslås.

Tingsrätten noterar till sist att frågan om rätten till ersättning från det allmänna för skador som orsakats vid överträdelser av grundläggande fri- och rättigheter enligt RF är föremål för en pågående utredning.

Är Staten ersättningsskyldig för ideell skada vid felaktig utmätning med stöd av 3 kap. 4 § skadeståndslagen – 10 000 kr (andrahandsgrunden)?

Parternas positioner

Anne-Marie Kagarp har begärt skadestånd för ideell skada om 10 000 kr. Som grund för talan har hon i andra hand gjort gällande att ersättning ska utgå med stöd av 3 kap. 4 § skadeståndslagen för överträdelse av hennes egendomsskydd enligt det första tilläggsprotokollet till EKMR.

Staten har erkänt att det har förekommit en överträdelse av Anne-Marie Kagarps egendomsskydd enligt EKMR. Staten har dock bestritt skadeståndsskyldighet eftersom skadestånd inte är nödvändigt för att gottgöra överträdelsen. Enligt Staten är överträdelsen av EKMR gottgjord genom återbetalning av utmätt belopp, erkännande av överträdelsen och medgivet skadestånd om 5 000 kr.

Den rättsliga regleringen

Av artikel 1 (skydd för egendom) i tilläggsprotokoll till EKMR framgår bl.a. följande.

Varje fysisk eller juridisk person ska ha rätt till respekt för sin egendom. Ingen får berövas sin egendom annat än i det allmännas intresse och under de förutsättningar som anges i lag och i folkrättens allmänna grundsatser.

Enligt 3 kap. 4 § första stycket 2 skadeståndslagen ska staten ersätta *annan ideell skada* (dvs. ideell skada av annat slag än följer av personskada och kränkning genom brott, se Bengtsson m.fl., Skadeståndslagen, Zeteo, kommentaren till 3 kap. 4 §) som uppkommit till följd av att den skadelidandes rättigheter enligt EKMR som har överträtts från statens sida. Av bestämmelsens andra stycke framgår dock att skadestånd endast ska utges i den utsträckning det är *nödvändigt* för att gottgöra överträdelser. Lagregeln trädde i kraft den 1 april 2018.

En konventionsöverträdelse från statens sida utlöser alltså inte något omedelbart skadeståndsansvar. Skadestånd enligt 3 kap. 4 § skadeståndslagen bör som huvudregel aktualiseras först när möjligheterna att använda andra rättsmedel är uttömda och kan inte komma i fråga om det finns andra effektiva rättsmedel. Avhjälpande eller gottgörande på något annat sätt än genom ersättning är i allmänhet primära rättsmedel i förhållande till skadestånd (prop. 2017/18:7 s. 22 f.). I fråga om begränsade skador kan den skadelidande i vissa fall anses gottgjord utan att ersättning döms ut, t.ex. genom att överträdelserna erkänns (a. prop. s. 33). Ersättningen för ideell skada avser bl.a. att kompensera känslor som en kränkande handling har framkallat hos den skadelidande som rädsla, förnedring, skam eller liknande (a. prop. s. 30).

Av 5 kap. 8 § skadeståndslagen följer sedan att *annan ideell skada* ska bestämmas efter vad som är skäligt med hänsyn till överträdelsernas art och omständigheterna i övrigt.

Med överträdelsernas art åsyftas att beloppet bestäms i förhållande till vilken rättighet som har överträtts och hur pass ingripande överträdelserna har varit. Ju mer ingripande eller allvarlig en överträdelse är till sin karaktär, desto högre bör skadeståndet bli. Med omständigheterna i övrigt åsyftas särskilt om en överträdelse drabbat någon som kan anses vara mer sårbar och som har svårare att tillvarata sin rätt än vad som är normalt. Rekvisitet avser alltså i första hand subjektiva moment och medger att viss hänsyn tas till intensiteten i den skadelidandes upplevelser av en överträdelse. Avgörande bör

dock vara hur den konstaterade överträdelsen typiskt sett upplevs av en person i den skadelidandes situation. (prop. 2017/18:7 s. 39 f.).

Högsta domstolen har i rättsfallet NJA 2013 s. 842 uttalat att ersättning för en ideell skada vid en rättighetskränkning endast i undantagsfall bör utgå med lägre belopp än 10 000 kr. Om omständigheterna inte motiverar ersättning i någon närhet av beloppet får den skadelidande i regel nöja sig med annan gottgörelse (se p. 61).

Tingsrättens bedömning

Parterna är i målet överens om att Kronofogdemyndighetens utmätningar av Anne-Marie Kagarps lön den 25 april och den 25 maj 2018 har utgjort ett intrång i hennes egendomsskydd i artikel 1 i första tilläggsprotokollet till EKMR. Utgångspunkten för tingsrättens prövning är alltså att det har skett en rättighetsöverträdelse.

Som framgått är rätten till skadestånd enligt 3 kap. 4 § skadeståndslagen som huvudregel sekundär till andra effektiva rättsmedel som t.ex. avhjälpande. Frågan är om Anne-Marie Kagarp, som Staten har hävdat, har blivit tillräckligt gottgjord genom återbetalning, erkännande och medgivet skadestånd om 5 000 kr eller om också ett ideellt skadestånd är *nödvändigt* för att gottgöra rättighetsöverträdelsen. Tingsrätten anser att så är fallet och skälen för detta är följande.

Det kan till en början konstateras att den aktuella rättighetsöverträdelsen – intrång i egendomsskyddet på grund av felaktig utmätning – rent allmänt till sin karaktär är av sådan allvarlig beskaffenhet att skadestånd i vissa fall kan utgå. Om sådan ersättning ska utgå beror framför allt på hur pass ingripande överträdelsen bedöms vara och med beaktande av omständigheterna i det enskilda fallet. Staten förefaller inte heller ha någon annan uppfattning i frågan eftersom JK i ett par fall har beviljat sådan ersättning vid felaktiga utmättningsbeslut (se mer om detta nedan).

Det kan sedan, som Staten också accepterat, konstateras att Kronofogdemyndighetens hantering av det nu aktuella ärendet har varit behäftat med stora brister. Dessa har även, trots att myndigheten genom Anne-Marie Kagarps eget handlande upprepade gånger blivit uppmärksam på felaktigheterna, pågått under en inte alltför obetydlig tid – drygt två månader – från den första felaktiga utmätningen till den sista återbetalningen. Genom hela förfarandet har Anne-Marie Kagarp varit den pådrivande parten och aktivt försökt lösa situationen utan att få några klara besked från myndigheten eller ens förslag om skyndsamma konstruktiva lösningar. Det förhållandet att hon upplevde situationen som frustrerande och även som obehagligt att behöva ”jaga sina egna pengar” gentemot Staten kan svårligen ifrågasättas. Detsamma gäller hennes uppgifter om att de felaktiga utmätningarna medförde att hennes personliga ekonomi blev väldigt ansträngd under en känslig period i hennes liv då hon var gravid samt att hon upplevde situationen som skamfylld och förnedrande. Detta är inte heller något som Staten har invänt mot. Att rättighetsöverträdelsen ur Ann-Marie Kagarps perspektiv har upplevts som mycket kränkande är därmed också klarlagt.

Staten har dock i målet lutat sig mot sig JK:s egen praxis inom ramen för den frivilliga skaderegleringen och anfört att merparten av liknande fall inte har lett till något ideellt skadestånd utan sökanden har ofta fått anses vara gottgjord, som i detta fall, genom återbetalning av utmätt lön, erkännande av överträdelsen och kanske även ersättning för kränkning av den personliga integriteten. I två fall har JK dock beviljat ersättning med 10 000 kr för ideell skada men detta har, enligt Staten, berott på att felaktigheterna (beräkningen av förbehållsbelopp) pågått under en längre period (fem månader eller längre) och att sökandena har tvingats leva på en inkomstnivå understigande den som lagstiftaren har fastställt samt att återbetalning inte hade skett av hela det felaktigt utmätta beloppet (se JK:s beslut 26 maj 2014 i dnr 2408-13-40 och den 20 mars 2019 i dnr 2916-18-4.3). Staten har även pekat på det förhållandet att det i dessa båda fall inte fanns någon annan grund att utge skadestånd på som t.ex. för en felaktig personuppgiftsbehandling. Om detta uttalande ska tolkas som att, om sådan grund för skadestånd fanns, skulle skadestånd för *annan ideell skada* inte ha utgått i de fallen är oklart. – Någon domstolspraxis finns inte.

Enligt tingsrätten kan det på goda grunder hävdas att rent principiellt är ett beslut om utmätning av lön, trots att en bakomliggande skuld inte finns, att betrakta som en allvarligare överträdelse av egendomsskyddet än om det görs en felaktig beräkning av t.ex. förbehållsbeloppet. I Ann-Marie Kagarps fall blev hon föremål för två felaktiga utmätningar och Staten berövade alltså hennes egendom två gånger, trots att någon korresponderande skuld inte fanns och hon upprepade gånger hade uppmärksammat Kronofogdemyndigheten på det inträffade. Att en skadelidande i en sådan situation upplever känslor av maktlöshet och frustration framstår som uppenbart. Även om den felaktiga utmätningen har återbetalats efter viss tid, överträdelsen nu har erkänts och Staten medgett skadestånd om 5 000 kr för felaktig behandling av personuppgifter, talar det anförda för att också ett visst ideellt skadestånd ska dömas ut. Till detta kommer den kränkande behandling som Ann-Marie Kagarp upplevt till följd av Kronofogdemyndighetens felhandlande som t.ex. förnedring, skam, oro och svårigheter att under en känslig period i sitt liv få ihop sin vardagsekonomi eftersom hon då felaktigt tvingades leva på existensminimum.

Tingsrätten delar därför inte Statens bedömning att Anne-Marie Kagarp är tillräckligt gottgjort för den överträdelse som skett utan anser att det är nödvändigt att även viss ekonomisk ersättning för den ideella skadan ska utgå.

Staten har dock vidare hänvisat till att vid mindre ideella skador vid rättighetsöverträdelser får andra gottgörelser än ekonomisk kompensation godtas eftersom enligt gällande praxis ska sådan ersättning inte annat än undantagsvis utgå om inte omständigheterna motiverar en ersättning om minst 10 000 kr. Staten har här hänvisat till rättsfallet NJA 2013 s. 842 och menat att skadan inte är så allvarlig i detta fall.

I förarbetena till den nya bestämmelsen i 5 kap. 8 § skadeståndslagen, som trädde i kraft den 1 april 2018, uttalas bl.a. att de belopp som kommer i fråga som ersättning för annan ideell skada bör harmoniera med de belopp som döms ut som kränkingsersättning. Samtidigt nämns att i praxis har det ansetts att en rätt till ersättning för

en överträdelse förutsätter att skadan är av någon storleksordning och att gränsen i praxis har dragits vid 10 000 kr samt att frågan även fortsättningsvis får överlämnas till rättstillämpningen (prop. 2017/18:7 s. 65). I kommentaren till bestämmelsen uttalas bl.a. att Högsta domstolens tidigare avgöranden om konventionsöverträdelser kan ge ledning i beloppsfrågan även om förarbetena visserligen inte direkt hänvisar till dem (se Bengtsson m.fl. Skadeståndslagen, Zeteo, kommentaren till 5 kap. 8 §).

I sammanhanget kan nämnas att enligt skadeståndsrättslig praxis är det lägsta belopp som döms ut för en allvarlig kränkning 5 000 kr, dvs. ett lägre belopp än det som Högsta domstolen år 2013 slog fast i normalfallen för rättighetsöverträdelser.

Som ett led i sin argumentation för att någon ersättning för ideell skada inte ska utgå har Staten påtalat att det medgivna skadeståndet om 5 000 kr för kränkningen av den personliga integriteten även ska beaktas vid prövningen om det är nödvändigt att utge ersättning enligt 3 kap. 4 § skadeståndslagen. Detta eftersom det handlar om samma faktiska händelseförlopp och ersättningen därför även innebär viss gottgörelse för de felaktiga utmätningarna. Med samma argumentation anser tingsrätten att det medgivna beloppet om 5 000 kr ska beaktas vid bestämmandet av storleken på ersättningen för den ideella skada som tingsrätten anser ska utgå i detta fall.

Enligt tingsrättens bedömning uppgår nämligen en skälig sammanlagd ersättning för Kronofogdemyndighetens felaktiga handlande i Ann-Marie Kagarps fall till 10 000 kr. Med beaktande av att 5 000 kr ska utgå för kränkning av hennes personliga integritet, anser tingsrätten att omständigheterna i fallet är sådana som undantagsvis motiverar en lägre ersättning än 10 000 kr för den ideella skadan (jfr NJA 2013 s. 842 p. 61). Ann-Marie Kagarps skadeståndstalan i denna del ska därmed bifallas med 5 000 kr.

Det anförda leder till slutsatsen att Staten sammanlagt ska skadestånd till Anne-Marie Kagarps med 10 000 kr. Yrkad ränta har godtagits och ska bifallas.

Rättegångskostnader

Anne-Marie Kagarp har begärt ersättning för sina rättegångskostnader. Även om hon inte har haft full framgång i förhållande till det begärda beloppet har hon vunnit målet i huvudfrågan, dvs. om hon haft rätt till ersättning för ideell skada. Staten, som också har godtagit beloppet som skäligt, ska därför betala Anne-Marie Kagarps rättegångskostnader fullt ut.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se [bilaga 1](#) (TR-02)

Ett överklagande, ställt till Svea hovrätt, ska ha kommit in till tingsrätten, med hänsyn till mellankommande helg, senast den 27 december 2019. Prövningstillstånd krävs.

Erik Lindberg
Chefsrådman